

Rom 9, 20-21

20-21: Men sannelig, menneske, hvem er du som tar til motmæle mot Gud? Kan det som er formet, si til den som formet det: Hvorfor har du laget meg slik? Har ikke pottemakeren makt over leiren, slik at han av samme leirklump kan lage et kar til ære og et annet til vanære?

Men sannelig, menneske! Her taler jo Paulus om en innvending fra en frekk motstander. Derfor legger han seg også på en skarp og frisk formulering av svaret. Ja, han taler i en slags hellig spottende tone (se Sal 2: 4, 59: 9, Job 38: 3) og sier: "Men sannelig, menneske" - på samme måte som han i 1Kor 15: 36 sier: "Du dåre!". "Sannelig, menneske" - skulle du være den rette til å ta opp til granskning hvordan Gud handler? Tenk deg om! Hvem er du egentlig, du menneske, annet enn en jordklump? Hvem er du som tar til motmæle mot Gud? Grunnspråkets ord som er oversatt med "tar til motmæle" går på dette å trette, svare igjen o. l. Paulus minner her om Herrens ord i Jes 45: 9: "Ve den som tretter med sin skaper - et skår blant andre potteskår av jord! Kan leiren si til ham som former den: Hva gjør du?". Paulus vil rette oppmerksomheten mot hvor dåraktig det er at den ynkelig skapningen, "mennesket", tar til motmæle mot Skaperen, om det så ikke skimter det minste streif av lys eller rettferdighet i den måten Gud handler på. Ja, selv om det skulle synes som om at alt det han gjør og sier var både urettferdig og vrangt.

Mennesket burde isteden legge hånden sin over munnen og bøye seg i støvet for Den Allmektige. Han skylder ikke oss noe som helst. Vi er hans skaperverk, og da har Skaperen selvsagt også all makt over oss. Her kunne det nevnes mange ting som kunne stoppe munnen vår. F. eks. først og fremst at vi alle er lovbrøtere overfor hans pakt, og står i oss selv som fiender av Gud. For det andre at Gud i alle ting er altfor stor til at vi kan begripe og bedømme ham. Men Paulus viser bare til dette at vi er Guds skaperverk: "Kan det som er formet, si til den som formet det: Hvorfor har du laget meg slik? Har ikke pottemakeren makt over leiren, slik at han av samme leirklump kan lage et kar til ære og et annet til vanære?"

Her er det altså tale om Guds makt eller rett over menneskene. Og det var dette Paulus ville forkynne, for å knuse dem som kommer med krav og med innvendinger. Men samtidig gjelder sannelig også det bildet han bruker her, om pottemakeren og leiren, i alle forhold. Det vil si at Herren Gud har all mulig rett til å gjøre med menneskene det han vil. At menneskene ligger i Guds hånd og overgitt hans frie vilje i alle forhold, på samme måte som leiren i pottemakerens hånd. Men dermed er det så visst ikke sagt at Gud, når det gjelder vår frelse, handler uten å følge noen som helst grunnleggende regel for hvem han benåder og hvem han forherder, som om han skulle handle etter som det falt ham inn. Det tales heller ikke her om at denne grunnleggende regelen skulle være ukjent for oss. Nei, av apostelens avslutning av denne talen ser vi svaret, og forstår at han nok var i stand til å gi dem et mer forståelig svar allerede på dette punkt i sin tale til dem. Han kunne straks vist dem den store grunnleggende regelen Gud handler etter, når han benåder eller fordømmer menneskene.

Men han anså det nå mer nødvendig å holde en overbevisende tale om Guds ubegrensede makt og frie utvelgelse, for å bryte ned jødernes nidkjærhet på egenrettferdighetens vei. Samtidig må vi alltid huske på at evig frelse bare gis oss etter en viss grunnregel og ordning, slik det holdes fram i alt Guds ord.

Hvis vi derimot taler om hvordan Gud deler ut timelige goder, eller at han med étt menneske eller folk handler på den ene måten, og med andre gjør annerledes, da kan vi nok ikke følge Guds tanker og spor. Da vet vi bare at alle hans veier er miskunnhet og trofasthet i hans visdom, kjærlighet og rettferdighet. Ja, i det vi daglig opplever vet vi heller ikke hva som er nåde og hva som er vrede, hva som er lykke og hva som er ulykke. Det avhenger jo av hvordan alt sammen virker inn på vårt evige mål. For å forstå hele forholdet må vi se Gud i hans to forskjellige egenskaper: Først som den som har skapt og alene har eierretten over alle mennesker. For det andre, som menneskenes dommer og frelser.

Som den som har skapt og eier alle, deler Gud ut sine gaver i sin fullkomne visdom, nåde og rettferdighet. Men ofte etter prinsipper vi ikke kjenner. Tidspunktet vi blir født til verden, landet der vi skal leve, den oppdragelsen vi får, våre foreldre, våre naturlige anlegg ... Alt dette og utallige andre forhold er bestemt av Gud etter et handlingsmønster som ligger langt ut over vår fatteevne. Men hvordan Gud vil handle med oss som vår dommer og frelser, det er forkynt oss klart og tydelig, og er derfor vel kjent for alle som kjenner og lever i hans ord. Vi vet at han "skal lønne enhver etter hans gjerninger", at den som hører hans røst, som tror og tilber Sønnen, skal bli frelst. Men den som ikke tror skal bli fordømt. Dette er jo noe hele Skriften forkynner oss.

Dette er noe en må holde klart for seg, når det gjelder tekstens anvendelse generelt. Men det Paulus her altså først og fremst vil ha fram, det er som vi tidligere har sagt; å knuse dem som tar til motmæle overfor Herren og krever at Herren skal dømme på deres premisser. Først og fremst vil han si til de selvsikre jødene: Dere viser til Guds rettferdighet, og mener han vil ikke være rettferdig hvis han ikke tar hensyn til deres fortrinn framfor hedningene, som at dere er barn av deres gudfryktige fedre, at dere har loven og løftene, og den skjønne gudstjenesten, at dere gjør mange gode gjerninger og viser stor nidkjærhet i deres gudsyndyrkelse (v. 4, 5). Dere mener at på grunn av alt dette skulle liksom Gud være forpliktet til å frelse dere. Dere mener at dere som er de gudfryktige fedrenes barn, er en slags særskilt hellig slekt, framfor hedningene, osv. Men dere må huske på at Skriften tvert imot lærer at alle mennesker er av samme slag. Så er da også dere av samme stoff som hedningene. Og Gud er så suveren i sin nåde og sine dommer over alle, som pottemakeren "har makt over leiren, slik at han av samme leirklump kan lage et kar til ære og et annet til vanære". "Han viser miskunn mot den han vil" -, og vil miskunne seg over den som tror på Sønnen. Han "forherder den han vil" - og han vil forherde dem som ikke hører hans røst. Det er dette apostelen vil ha fram her.

Hele veien må vi huske på at apostelens hovedbudskap bare er dette at Gud er suveren og fri i sin makt til å utvelge til frelse bare dem som tror på Sønnen, og på den andre side forkaste alle dem,

også de frommeste gjerningshelgener, som ikke tror. Og er det så ennå noen som spør hvordan vi kan vite at det ikke er noe annet Paulus har som mål, så gjentar vi gjerne på nytt: det vet vi bare fordi apostelen selv tydelig nok sier det slik (v. 30-33). Vi må jo spørre ham selv hva han har som mål med budskapet sitt, og ikke selv tillegge ordene hans en mening som strir mot hans egen forklaring.

Når apostelen først, uten noen nærmere forklaring, bare holder fram Guds store makt og suverenitet over alt og alle som han har skapt, så er det den helt rette måten å bryte ned alle som vil ta til motmæle mot Gud. Enten det nå går på spørsmålet om frelse og rettferdighet, som her, eller det gjelder andre former for Guds handlemåter med sitt skaperverk. Mange reiser seg mot Gud fordi de f. eks. ikke forstår hvorfor han som har all makt ikke kunne sende sitt ord på samme tid og til alle folk. Eller hvorfor han som vet alt, og dermed også forutså syndefallet, likevel skapte menneskene, osv. Andre tar anstøt av hvordan han fører dem selv. De kan ikke skjønne hvorfor han fører dem på en måte som plager dem, og som de selv ikke kan forstå. De kaster skylden for dette på Gud. De "tar til motmæle", klager og knurrer. De sier: "Hvorfor fører du meg slik?" Slik tok Job til motmæle mot Gud da ulykker og anfektelser hadde utpint ham.

Da er dette det rette svaret: Hvem er du, menneske, som tretter med din Gud, som leiren med sin pottemaker, eller som verket med sin mester? Kan du utgrunne ditt eget innerste? Hvis du ikke kan det, hvordan kan du da utgrunne ham som himlene og himlenes himler ikke kan romme (1Kong 8: 27). Hvordan vil du forstå og bedømme ham som har "målt vannene med sin hule hånd, jordens mold i skjepper, og veid fjell på vekt og hauger i vektskåler"? For ham "er folkeslag som en dråpe i et spann".

Noe liknende framholdt også Herren for den stakkars Job, da Job hadde klaget lenge over hvordan det gikk med ham: "Hvor var du da jeg grunnfestet jorden? Hvor er veien dit hvor lyset bor? Og mørket, hvor er dets sted - så du kunne bære det fram dit hvor det hører hjemme, og vise det veien dit hvor det bor! Du vet det vel! Den gang ble du jo født, og dine dagers tall er stort. Kan du knytte Sjustjernens bånd eller kan du løse Orions lenker? Kjenner du himmelens lover? Fastsetter du dens herredømme over jorden?" - "Du som klandrer Den Allmektige, vil du trette med ham? Du som laster Gud, du må svare på dette! Bind opp om deg som en mann! Jeg vil spørre deg, og du skal svare meg. Vil du også gjøre min rettferdighet til intet? Vil du dømme meg skyldig, så du får rett? Har du slik en arm som Gud?" osv. (Job 38, 39 og 40).

Og Paulus taler i samme tone i Rom 11: 34-35: "Hvem har kjent Herrens sinn? Eller hvem var hans rådgiver? Eller hvem har først gitt noe til ham, slik at han skulle få gjengjeld?" Og når du nå ikke forstår noe som helst av Guds veier, og heller ikke kan vise til noen fortjeneste som han bør belønne, - hvordan kan du da ta til motmæle mot Gud? Hvordan kan du vite om ikke det som du synes ser aller mest galt ut, er det aller beste? Om ikke dette som river mest i hjertet ditt, er det som er det mest nyttige for deg. I alle fall "kan vel ikke det som er formet, si til den som formet det: Hvorfor har du laget meg slik?"

Med forkynnelsen om Mesterens høyhet og makt har apostelen nå brakt til taushet dem som vil ta til motmæle mot Gud. Så går han over til å forklare hva Guds hellige hensikt er når han forherder sine motstandere. Han sier: